

IT-SOPIMUKSET

Miksi käyttää aikaa sopimukseen

- Vähentää kiistoja jo ennakolta
- Helpottaa todistelua jälkikäteen
- Suojaa aineettomat oikeudet
- Selkeä peruste laskutukselle
- Toisaalta: pelkkä hyvä sopimus ei takaa menestyvää liiketoimintaa

IT-sopimukset

- IT-sopimukset ovat sopimuksia siinä missä muutkin
- IT-projektien omaleimaisuus, lakimiesten asiantuntemattomuus ja alan oikeuskäytännön niukkuus saattavat käytännössä vaikeuttaa sopimusten tulkintaa

Ohjelmiston suojaaminen sopimuksella

- Sopimuksella voidaan määrätä tietokoneohjelmiston käytöstä
- Sopimus sitoo vain osapuolia
  - tehoton ulkopuolisia kohtaan
- Puutteellisen lainsäädännön vuoksi on tärkeää aina sopia oikeuksista ohjelmistoon

Ohjelmistosopimukset

- Erityisesti ohjelmistoprojektisopimukset:
  - sovitaan usein sellaisesta, mitä ei vielä ole olemassakaan
  - tyypillistä, että pitkäkestoisessa projektissa tuote ja työkalut, jolla se on toteutettu, ovat vanhentuneita, kun tuote valmistuu
  - perinteinen sopimuskulttuuri ei aina sovellu tai tue IT-projekteja
  - käsitteet eivät ole vakiintuneita alalla edes asiantuntijoille

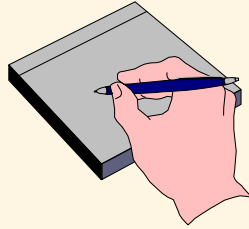
Sopimuksen tekeminen

- Sopimus syntyy tehdystä tarjouksesta ja siihen annetusta hyväksyvistä vastauksesta
- Käytännössä sopimuksen syntymistä edeltää monimutkainenkin neuvottelukierros

Sopimukseen kirjattavat asiat

- Kaikki tarjouspyynnössä, tarjouksessa ja neuvotteluissa esille tulleet asiat kirjataan sopimukseen
- Esim. projektisuunnitelma, tai ohjelmiston kuvaus on hyvin usein osa sopimusta

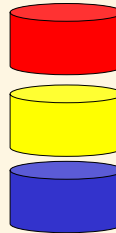
ERITYSKYSYMYKSIÄ Oikeudet tietokoneohjelmistoon

- Sopiminen siitä, että projektisopimuksessa "kaikki oikeudet" luovutetaan alkaa olla vanhanaikaista
  - ei välttämättä palvele tilaajan eikä toimittajankaan etua
  - ei johda win/win tilanteeseen
  - oleellista ymmärtää, miten turvataan kummakin edut

Oikeudet tietokoneohjelmistoon

- Nykyaikainen ohjelmisto koostuu erilaisista komponenteista
  - esim. web-sivujen JAVA-objektit ovat tyypillisimpiä esimerkkejä komponentteja hyödyntävistä ohjelmista
  - toimittajan ei kannata "keksiä pyörää" uudestaan
  - toisaalta ostaja säästää, mikäli ei vaadi tilaajaa tekemään kaikkea hänelle alusta alkaen
  - muista myös Open Source – virusvaikutus
    - jos käytetään GPL:n alaista OS koodia, koko ohjelmisto on lisensoitava GPL:n alla
    - on mahdollista käyttää muita OS lisenssejä

Ohjelmistokomponentit

- Projektin tuloksena syntyvä ohjelmisto sisältää tavallisesti kolmenlaisia komponentteja:
  - asiakasta varten luodut komponentit
  - toimittajan kirjastokomponentit
  - kolmannen osapuolen valmiit komponentit
- Erilaisiin komponentteihin erilaiset oikeudet, eri vastuut jne

Asiakasta varten luodut komponentit

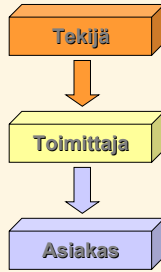
- Suurin vapaus sopia oikeuksista
  - voidaan sopia että asiakas saa kaikki oikeudet, jolloin toimittaja ei voi hyödyntää muissa projekteissa
  - mahdollisesti asiakkaan liikesalaisuuksia ja suojattavaa kilpailuetua
- Virheisiin ja immateriaalioikeuksien loukkauksiin liittyvistä vastuista sovitavissa suoraviivaisesti
  - toimittaja yleensä kantaa vastuun virheistä ja tekijänoikeuden loukkauksesta

Toimittajan kirjastokomponentit

- "Pre-existing works"
- Toimittaja haluaa käyttää muissakin projekteissa
  - yl. vain käyttöoikeus luovutettavissa
  - ei sisällä asiakkaan salaisuuksia, kylläkin toimittajan
- Vastuut kuten asiakasta varten luoduilla komponenteilla
- Voidaan tarvita escrow tai muu järjestely lähdekoodin ylläpitoa varten

Kolmannen komponentit

- Toimittaja ei voi luovuttaa enempää oikeuksia kuin tekijä sallii
  - yl rajoitettu käyttöoikeus, joskus asiakkaan pitää siitakin maksaa erikseen
- Voiko toimittaja vastata laajemmin kuin tekijä?
- Lähdekoodiin ei yleensä pääsyä: ei escrowta

Perinteiset IT-sopimukset

- Mallit staattisemmista projekteista
- ongelmien hallintaa - ei riskien hallintaa
- laadittu oikeudenkäyntiä varten => ei tue projektin läpivientä
- sisältävät usein vastuulausekkeet tekijänoikeuden loukkaustapauksista
- koostuvat monesti useista erillisistä sopimuksista; raamisopimus, ohjelmiston lisenssisopimus, tuki- ja ylläpitosopimus, projektisopimus

Esimerkki käyttöoikeussopimuksen sisällöstä:

- Sopimuksen osapuolet
  - yksilöi mahdollisimman tarkasti (esim. kaupparek.no)
- Sopimuksen tarkoitus
  - miksi sovitaan
  - "Where as" -lausekkeet anglo-am. sopimuksissa
- Sopimuksen kohde
  - mistä sovitaan. Yleensä jonkin oikeuden myöntämisestä
    - ajallinen ulottuvuus (toistaiseksi/määraaikainen jne.)
    - siirrettävyys

(esimerkki jatkuu)

- Yksinoikeudella/ei-yksinoikeudella
  - Lisenssin laajuus
    - käyttäjä/yritys/laitekohtainen/verkkolisenssit
    - käyttötarkoitus: oma käyttö/oikeus myötää käyttöoikeuksia muille (alilisenssit)
    - oikeus teettää muutoksia itse/teettää muilla
  - Toimitusaika ja toimitus
    - toimitusehdot
    - asennus
    - vastaanotto, hyväksyminen, mahdolliset sanktiot viivästyksessä, sopimussakot

(esimerkki jatkuu)

- Takuut, vastuut ja vastuunrajoitukset
  - immateriaalioikeuksien loukkaustilanteet
- Salassapito, kilpailukieltol
- Sopimuksen irtisanominen/purkamisen (jos voimassa toistaiseksi)
  - erota irtisanominen (tahdonvaltainen)
  - purkamisesta (sopimusrikkomus)
- Erimielisyyksien ratkaiseminen
- Allekirjoitukset

Muita sopimustyypppejä

- Projektisopimukset
  - järjestelmähankesopimukset, tietojärjestelmäsopimukset, systeemytösopimukset
    - tekijänoikeudet usein asiakkaalle (kilpailuetu)
      - voi myös sisältää lisenssin käyttöä ohjelmaa, jos asiakas ei saa tekijänoikeuksia
    - räätälöidään asiakkaalle
    - voivat sisältää työtä, valmisohjelmia, tukea ja ylläpitoa

Tuki- ja ylläpitosopimukset

- Mitä on ylläpito?
  - Tuotteen ylläpito: päivitykset tietyllä hinnalla
    - esim X % myyntihinnasta vuodessa
    - update/upgrade (päivitys/uudet versiot)
- Tyypillisin sisältö
  - virheiden korjaukset
  - päivitykset
  - käyttäjätuki, help-desk, on-site support
  - käyttäjien koulutus
  - erilliset laajennukset tuntiinnoin

Alihankintasopimukset

- Kuten projektisopimukset
- Toimittaja vastaa yl. kaikesta tilaajalle
  - alihankkijan käyttämisestä yl. sovittava tilaajan kanssa
- Alihankkijan luovutettava kaikki ne oikeudet, jotka on luovutettava tilaajalle
- Alihank.sop vastuut ja velvoitteet suhteessa proj.sop velvoitteisiin ja kaikkien voimavaroihin

Jälleenmyyntisopimukset

- Hyvin monenlaisia
  - pakettisoitan jakelu
  - räätälöinti, VAR (Value Added Reseller)
    - yhdistetään jotenkin jakelijan tuotteeseen, esim. hardware+software, valmistajan nimi säilyy
  - OEM (Original Equipment Manufacturer)
    - myydään yleensä jakelijan brandin alla
- Mietittävä huolella oma liiketoimintamalli, tuotteen käsite, arvoketjun muodostuminen jne
  - jakelumalli soitan mukaan
    - esim. runsaasti tukea tarvitseva tuote; VAR

Jälleenmyyntisopimukset (jatkoa)

- Jos jälleenmyyjälle yksinoikeus myydä jollain alueella, joillekin asiakkaille tms, vastapainoksi esim. vähimmäismyynti/-maksu velvollisuus
  - nyrkkisääntö: välttä yksinmyyntisopimuksia!
- Jälleenmyynnin on oltava kannattavaa myyjälle
  - runas provisio + muita kannustimia?
- Jälleenmyyjän velvollisuus auttaa muun muassa ohjelmistojen oikeudellisessa suojaamisessa
- Muista kansainvälisen jakelun sudenkuopat; jakelusopimuksista irtipääseminen voi käydä kalliiksi, jos valittu väärä sopimustyyppi tai -ehdot

Escrow-sopimukset

- Asiakas saattaa olla huolissaan, miten ohjelmiston ylläpidon käy, jos toimittaja lakkaa olemasta tms.
- Ratkaisuja:
  - Voidaan antaa lähdekoodi asiakkaalle - ongelmia
  - Voidaan luvata antaa lähdekoodi tarvittaessa
  - Voidaan tallettaa lähdekoodi tuotettavan kolmannen osapuolen haltuun
    - turvallista, mutta asiakkaalle kustannuksia

Escrow sopimukset

- Perinteisessä escrow-sopimuksessa on kolme osapuolta:
  - toimittaja
  - escrow-agentti
  - asiakas
- Ns. laueamisedhot tärkeitä escrow-sopimuksissa
  - koska agentti joutuu luovuttamaan lähdekoodin
    - konkurssi, liiketoiminnan lakkaaminen, ylläpidon lopettaminen
    - miten ratkaistaan riidat toimittajan ja asiakkaan välillä?

Yhteistyösopimukset

- Yhtä paljon erilaisia kuin on yhteistyösuhteitakin
  - collaboration agreements, co-operation agreements
  - Erityisesti verkostot tarvitsevat yhteistyösopimuksia
- Sovitaan yhteistyön puitteista
  - helpottaa esim projektien käynnistämistä
  - projektien tms yksityiskohdista sovitaan erikseen
  - Ns. "term sheet" voi helpottaa ja lyhentää neuvotteluprosessia;
    - sovitaan ensin liiketoiminnalliset tavoitteet ja vastuut sekä kirjataan ne paperille
    - yksityiskohdat neuvotellaan lakimiesten mukanaollessa
- Monenkeskiset sopimukset vaikeita laatia

Salassapitosopimukset

- *Non-disclosure Agreement* (NDA)
- Luvataan ettei paljasteta toisen liikesalaisuuksia
- Myös laki suojaa liikesalaisuuksia
  - laajennettavissa sopimuksilla
- Varottava liian tiukkoja salassapitovelvoitteita
  - ei saa estää liiketoimintaa, tieteellistä julkaisemista jne.
  - eivät yleensä koske tietoa, joka on osapuolten tiedossa sopimuksen tekohetkellä tai tulee julkiseksi muutoin kuin sopijapuolen kautta

Vakioehtoiset sopimukset

- Vakiosopimuksella tarkoitetaan sopimusta, joka joltakin osiltaan solmitaan käyttämällä vakioehtoja eli yleisiä sopimusehtoja
- Vakioehdot melko yleisiä IT-sopimuksissa

Vakioehtojen laatiminen

- Vakioehto laaditaan käytettäväksi useissa yksittäisissä sopimuksissa
- Ne laaditaan myöhempiä sopimuksia silmällä pitäen
- Niitä on tarkoitus käyttää monien erilaisten sopimuskumppanien kanssa

Erilaisia vakiosopimuksia

- Yksipuolisesti tai yhteisesti laadittuja vakioehtoja
- Myös julkinen elin saattaa vaikuttaa vakioehtoihin
- Etenkin yksipuolisesti laaditut, mutta joskus myös yhteisesti laaditut vakioehdot voivat olla toiselle osapuolelle kohtuuttomat -> sovittelu

IT-alan vakioehtoja

- IT-alalla tavallisia sopimusehtoja ovat
- Keskuskauppakamarin vakioehdot ATK91, ATK94, IT2000 (joulukuu 1999)
  - valtion hankintaehdot sekä
  - etenkin suurempien toimittajien omat vakioehdot

IT2000 mallisopimukset

- IT2000 korvaa ATK94 mallisopimukset
  - laadittu yhteistyössä Tietotekniikan liiton ja Keskukskauppakamarin kanssa, mukana myös Tipal ja Suomen logistiikkayhdistys (ostajatahon näkökulman edustajana)
  - erot ATK94 sopimukseen rakenteelliset ja osin sisällölliset

IT2000

- Koostuvat yleisistä sopimusehdoista sekä
  - erityisehdoista laitetöimituksissa (ELT)
  - erityisehdoista valmisohjelmistojen toimituksessa (EVT)
  - erityisehdoista asiakaskohtaisen ohjelmistojen toimituksessa (EAT)
  - erityisehdoista konsultointi- ja muissa asiantuntijapalveluissa (EAP)
  - erityisehdoista laitteiden huoltopalveluissa (ELH)
  - erityisehdoista ohjelmistojen ylläpitopalveluissa (EOY)

IT2000

- Lisäksi pientoimitusehdot (PTE)
- mallisopimusrungot
- soveltamisohjeet

IT2000

- Käyttö
  - tilaaja-asiakas suhteessa
    - pyritty tasapuolisuuteen
  - kotimaiset toimitukset (englanninkieliset versiot olemassa)
  - ei kuluttajien kanssa tehtäviin sopimuksiin
  - ei sellaisenaan alihankintaan, T&K-hankkeisiin, jälleenmyyntiin, vientiin

IT2000

- Yleisiä sopimusehtoja käytettävä aina yhdessä jonkun erityisosan kanssa (pl. pientoimitusehdot)
- Muutokset yleisiin ehtoihin kirjattava pääsopimukseen
  - ehtoja käytettävä sellaisenaan. Jos tehdään muutoksia tai lisäyksiä ehtojen tekstiin, ei saa käyttää nimitystä IT2000 sopimusehdot

IT2000

- Yleiset sopimusehdot sisältävät:
  - hinnat, maksuehdot, alihankinnat, salassapito, ylivoimainen este, immateriaalioikeuksien loukkaukset, viivästyminen, sopimusrikkomus ja purkaminen, vahingonkorvaus ja vastuunrajoitukset, sovellettava laki ja erimielisyyksien ratkaiseminen, vientirajoitukset, sopimuksen siirtäminen, sopimuksen muuttaminen

IT2000

- Erityisehdot asiakaskohtaisen ohjelmiston toimituksesta sisältävät (ent. projektitoimitus)
  - toimittajan ja asiakkaan yleiset velvollisuudet, projektin organisointi ja toteutus, muutokset määräytyksiin, raportointi, toimitus ja asennus, testaus ja hyväksyminen, viivästys, oikeudet ohjelmistoon ja muihin tuloksiin, hinnat ja maksut, takuu, rekrytointirajoitus
  - Ehtoja saatavissa mm. Tietotekniikan liitosta

VYSE

- Valtion yleiset tietotekniikan hankintaehdot vuodelta 1998
  - laadittu ostajan näkökulmasta
    - toisin kuin IT2000 ehdoissa, ostaja saa mm. projektitoimituksessa
      - oikeuden luovuttaa sovelluksen käyttöoikeuksia kolmansille, jos valtion tehtävien hoito sitä edellyttää
      - hallinta ja käyttöoikeuden lähdekoodiin
    - Ehdot löytyvät Internetistä pdf-muodossa

Lisätietoa

- Kirjallisuutta:
  - Takki: IT-sopimukset, Talentum 2002
- Linkejä:
  - <http://www.cs.tut.fi/%7Ejorpela/laui/index.html>
- Asianajotoimistoja:
  - Roschier Holmberg